

Nädaline 28.06.2006

Süütuse taha peidetud demonlikkus

Sirje Normet

Mati Undi lavastused on alati olnud nii pressi- kui ka publikuhoovi keskpunktis. Seekord aga eriti, sest Unt lavastas ooperit. Ja häid ooperilavastajaid on ka kogu maailmas vähe. Anton Rubiņšteini ooperi „Deemon” tõid Endla teatris lavale Mati Undi kõrval Erki Pehk (dirigent), Reet Aus (kostüümikunstnik) ja Margus Vaigur (valgustuskunstnik). Pärnu Linnaorkestrit dirigeeris teise dirigendina Paul Mägi.

Eesti kultuuris on tihti nimekaime. Aga nii võimsat nimekaimude tandemit kui kunagine ooperilavastaja Paul Mägi ja praegune esindusdirigent Paul Mägi on juba raske leida. Ma ei tea, kas nad on sugulased ja see polegi tähtis. Paul Mägi nimi kavalehtedel tekitas minus kohe assotsiatsioone lavastaja Paul Mägiga, kes juba 1960ndatel aastatel julges ooperi peategelase tühjale lavale üksi jätta ainsaks toeks vaid valgus. Ka „Deemoni” Pärnu lavastuse tegijate seas tõuseb peategijaks Valgustuskunstnik. Ilma valgusrežiita poleks Mati Undi idee ehk esile tulnudki. Mati Undi lavastused on alati väga mitmekihilised. Suurepärase kirjanduse tundjana üllatab ta meid ka hästi tuntud teemasid interpreteerides (näit Tammsaare „Tõde ja õigus” Draamateatris). Ka Lermontovi poeemi „Deemon” on Unt lugenud ootamatult värske pilguga. Meessoost Deemon on nagu Deemoni üldistus, märk, millest kõik aru saavad. Siin väikekoodanlikus maailmas on ju nahktagis elvispresililiku välimusega noormees igati „demonlik” tegelane. Unt aga läheb sügavamale. Ta süüvib naise hingeelusse ja leiab veelgi demonlikumaid elemente. Nii pole sõnatu naistegelane (Maarja Jakobson) mitte niivõrd meespeategelase (Laimonas Pautienius) alter ego, vaid pigem Tamara (Anastasia Bakastova) alter ego. Tegelikult tahab ju Tamara, et tema peigmees Guidal (Roman Polissadov) hukkuks, sest ta ei armasta seda meest. Ta pole ju teda näinudki- see abielu on nende isade poolt kokkulepitud abielu. Deemon äratav Tamara aga elule, näitab talle selle abielu mõttetust. Nii muutub Tamarasse armunud Deemon noore naise tööriistaks. Deemon on Tamara nimel valmis kõiges ja tapabki oma naisabilisega peigmehe. Kloostriisse minek on vaid „sotsiaalne tellimus”. Välise etiketi küsimus. Oma kloostrikambris on ta vaba armastama seda, keda tema tahab, mitte seda, keda ta isa on talle välja valinud. Armastus Deemoni vastu tapab Tamara. Kuid parem üks tõeline armastusesuudlus kui rida mõttetuid armatsemisaastaid kogu eluks. Tamara sureb õnnest- mitte õnnetusest. Ka õnnest võib surra.

Muusikaliselt oli etendus igati tasemel. Erki Pehki hingestatud juhtimisel suudeti ooper ilusaks tervikuks vormida. Suurepäraseid kooritseenid, põnevalt lahendatud teenrite-paar (vana teener Leonid Savitski ja amm Merle Silmato) ning haruldane Teele Jõks (Ingel) tegid ooperilavastuse tõeliselt nauditavaks. Minu jaoks oleks võinud ooper Tamara ja Deemoni lõpuaariaga lõppedagi. See oli nii muusikaline kui ka lavastuslik kulminatsioon. Hilisem nukuteater oli liigne näpuga näitamine. Kõik me ju teame, et väikekoodanlik ühiskond on nagu üks halvasti mängitud nukuteater. Peab lihtsalt teadma, kes keda nõõrist tõmbab ja kõik ongi selge.